

## בבא קמא צה

### עניין: תקנת השבים במריש הגזול

#### גמ' סוכה לא.

הוא ההיא סבתא דאתאי לקמיה דרב נחמן אמרה ליה ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ריש גלותא בסוכה גזולה הוו יתבי צווחה ולא אשגח בה רב נחמן אמרה ליה איתתא דהוה ליה לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדי צווחא קמייכו ולא אשגחיתו בה אמר להו רב נחמן פעיתא היא דא ואין לה אלא דמי עצים בלבד אמר רבינא יהאי כשורא

#### רמ"ע מפאנו עשרה מאמרות חקור דין ח"ד פי"ג

השבים. גזל מריש ובנאו בבירה מקעקע כל הבירה ומחזיר מריש לבעליו וזהו דין תורה לפיכך יפה עשו אנשי נינוה שאינם בכלל תקנת חכמים ובבציר מהכי לא הוה סגי להו והוא רמז לעת אשר שלט אדם בליעל באדם "מצא חכמה שאין לחצונים בירה אלא במריש שלנו לרע לו לאדם בליעל כי בנין נערים הוא מנוערים מן המצות והוא סתירה להם "בזמן שהאבדה מתבקשת לבעליה. "ואם יש תקוה להוציא משם איזו פרידה טובה כרות ונעמה ועובדיה גר אדומי לאלו תקנו שיחזיר לבעליה דמי מריש די שוויו בתקון שכינה כי גר שנתגייר כקטן שנולד דמי. "הדרן לגלויות ישראל לפי שגלות שומרון לא היו

## חתם סופר

לכו לחז"ל וסמכוהו הקראי דאזכרם א"ע [בראשית י"ד כ"ד] בלעדי רק אשר אכלו הנערים, ואמרו חז"ל ס"פ כיסוי הדם [חולין פ"ט ע"א] מכאן שקשה גזל הנאכל שאפילו נדיקים גמורים אינם יכולים להחזירו ע"ש, ועל זה סמכו חז"ל לתקן היכי דליתא לגזילה צעניא דה"ל כגזל הנאכל, ותיקנו צו תקנת השבים, וא"כ י"ל דוקא כי התם שהי הגזל שלל עצום מאוד מה שאכלו שלש מאות ושמונה עשר חניכיו, וה"ה כי האי גווי היכי דרב עשרו מגזל תקנו תקנת השבים אבל היכי דליכא אלא דבר מועט לא תיקנו, אך רש"י בחומש [שם י"ד י"ד] פירש עפ"י מדרש [ע"י נדרים ל"ב ע"א, וצ"ר פמ"ג, מ"ד] דלא כי ש"ח עבדים אלא אליעזר גימטריא ש"ח, ואם כן אפילו היכי דליכא אלא דבר מועט אין מקבלין ממנו היכי שצא מעלמו לעשות תשובה על כל פנים.

וב"ל היינו לדווחה האי סבתא ר"פ לולב הגזול איתתא דה"ל לאצור ש"ח עבדים נווחה קמייכו ולא אשגחיתו בה, כי היא לא אסקא אדעתא תקנת מריש צעני סוכה שחידש לן רב נחמן, והיתה סבורה מש"ה לא אשגחו בה משום תקנת השבים דכל הגזלים ומלוי צריצות, על כן פתחה פיה בחכמה דמתרי טעמא ליתא, חדא, דה"ל לאצור ש"ח עבדים ממש ולא אליעזר לחוד וא"כ די לתקן היכי דרוב עשרו בגזל אבל משום הני ע"ס מועטים אין לתקן, ועוד נווחה קמייכו, כלומר ולא אתו הם מעלמם לשוץ בתשובה ואין כאן תקנת השבים, והשיב לה רב נחמן היא עושה כי אין כאן משום תקנת השבים אלא תקנת מריש, ואין לה אלא דמי ע"ס, ותקנה זו היא אפילו בלא צא בגזל מעלמו לשוץ וכנ"ל.

וב"ל כדמות רחיה לזה בסוגיין דאין מקבלין מגנז משום תקנת השבים, ופסק הרא"ש [סי' צ'] כדעת תוס' [ד"ה צימין], דוקא כשצא מעלמו לעשות תשובה, וכן פסק רמ"א [חור"מ] סי' שס"ו סעיף א', ובסוגיין מדמה הש"ס תקנת השבים הנ"ל לתקנת מריש — וקשה, א"כ גם במריש נימא דוקא כשצא מאליו לעשות תשובה, אבל כשצאים לחוצו לר"ך לקעקע הצירח ולהחזיר מריש, ותקשי ר"פ לולב הגזול [סוכה ל"א ע"א] דאמר רב נחמן פעיתא היא דא ואין לה אלא דמי ע"ס, אדרבה הואיל והיא פעיתא ותובעת שלה, וריש גלותא לא אשגח בה, א"כ לר"ך לקעקע סוכתו, אלא ע"כ מוכח דאפ"ה אין לה אלא דמי ע"ס — וקשה מ"ש תקנת השבים דמריש מהיחא תקנות השבים. ועכ"ל, בשלמא במריש אמרו חכמים דשינוי יקנה, והכי דעיקר טעמם הוא משום תקנות השבים, מ"מ עכשיו דהשינוי גרוע זה קונה, הרי הוא קונה מיד בשעת שינוי, צין ישוץ בתשובה ובין לא ישוץ, ועוד אפילו צריש גלותא דודאי לא שייך תקנת השבים, דאפילו אם היינו מוחייבים לקעקע סוכתו היה מקעקעו, מ"מ חכמים תיקנו דשינוי גרוע זה קונה — משא"כ תקנתא דגזלנין ומלוח צריצות, מיירי אפילו היכי דליכא שום דבר לתלות צו הקנין, ולא תקנו חכמים שיקנה הגזלן כלל, אלא הטילו על הגזלן שלא יקבל ממנו, אבל הגזלן לא קנה. וכן מוכח הלשון

והנה לעיל ל"ד ע"ב איתא סברא אחרת בחוס' [ד"ה צימין] דלא תיקנו אלא בגזלן שכל מעותיו דמי גזילה, [אפילו] אצנט אינו שלך ע"ש. וע"ד דרוש נ"ל, דזה תליא בפלוגתא, דהנה כך תקנה לא תיקנו אלא כשאין הגזילה צעניא ע"ש, ונ"ל דפסקא